

Energija

Duje Jerić- Miloš

18. ožujka 2025.

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad?

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju.

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju. Određena sila djeluje na to tijelo i obavi rad $\implies$

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju. Određena sila djeluje na to tijelo i obavi rad $\implies$ energija tijela se promijeni za obavljeni rad.

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju. Određena sila djeluje na to tijelo i obavi rad $\implies$ energija tijela se promijeni za obavljeni rad.
- ▶ Primjerice, tijelo ima energiju $+5\text{J}$. Obavimo na njemu rad od $+10\text{J}$, onda tijelo ima energiju

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju. Određena sila djeluje na to tijelo i obavi rad $\implies$ energija tijela se promijeni za obavljeni rad.
- ▶ Primjerice, tijelo ima energiju $+5\text{J}$. Obavimo na njemu rad od $+10\text{J}$, onda tijelo ima energiju $+15\text{J}$.

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači?
Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju. Određena sila djeluje na to tijelo i obavi rad $\Rightarrow$ energija tijela se promijeni za obavljeni rad.
- ▶ Primjerice, tijelo ima energiju $+5\text{J}$. Obavimo na njemu rad od $+10\text{J}$, onda tijelo ima energiju $+15\text{J}$.
- ▶ Rad daje samo promjenu energije. Kako ćemo znati koliko točno energije tijelo ima?

Energija

- ▶ Sposobnost tijela da obavi rad? Što ovo točno znači? Sposobnost? - ovo je neprecizno!
- ▶ Ideja: energija tijela je "resurs" koji tijelo dobije ili troši kada neka sila obavlja rad na njemu.
- ▶ Tijelo (ili sustav) ima neku energiju. Određena sila djeluje na to tijelo i obavi rad $\implies$ energija tijela se promijeni za obavljeni rad.
- ▶ Primjerice, tijelo ima energiju $+5\text{J}$. Obavimo na njemu rad od $+10\text{J}$, onda tijelo ima energiju $+15\text{J}$.
- ▶ Rad daje samo promjenu energije. Kako ćemo znati koliko točno energije tijelo ima? Moramo odrediti (tj. dogovoriti se) kada će energija tijela biti 0!

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Mjerimo visinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. pod).

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Mjerimo visinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. pod).
- ▶ Kada se tijelo nalazi na visini h (eng. *height*) ima neku **gravitacijsku potencijalnu energiju** E_p .

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Mjerimo visinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. pod).
- ▶ Kada se tijelo nalazi na visini h (eng. *height*) ima neku **gravitacijsku potencijalnu energiju** E_p .
- ▶ Dogovorimo se da na visini 0, gravitacijska potencijalna energija tijela bude 0.

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Mjerimo visinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. pod).
- ▶ Kada se tijelo nalazi na visini h (eng. *height*) ima neku **gravitacijsku potencijalnu energiju** E_p .
- ▶ Dogovorimo se da na visini 0, gravitacijska potencijalna energija tijela bude 0.
- ▶ Kada je tijelo na visini h , gravitacijska potencijalna energija je **rad koji treba uložiti da se suprotstavimo gravitaciji te podignemo tijelo s visine 0 na visinu h .**

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Mjerimo visinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. pod).
- ▶ Kada se tijelo nalazi na visini h (eng. *height*) ima neku **gravitacijsku potencijalnu energiju** E_p .
- ▶ Dogovorimo se da na visini 0, gravitacijska potencijalna energija tijela bude 0.
- ▶ Kada je tijelo na visini h , gravitacijska potencijalna energija je **rad koji treba uložiti da se suprotstavimo gravitaciji te podignemo tijelo s visine 0 na visinu h .**
- ▶ To je ujedno i rad koji gravitacija obavi kada tijelo padne s visine h na visinu 0.

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Blizu površine planeta, sila teža $F_g = mg$ je konstantna, a prijeđeni put je h .

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Blizu površine planeta, sila teža $F_g = mg$ je konstantna, a prijeđeni put je h .
- ▶ Obavljeni rad je pozitivan (sila je u smjeru pomaka) i iznosi

$$E_p = F_g \cdot h = mgh.$$

Gravitacijska potencijalna energija

- ▶ Blizu površine planeta, sila teža $F_g = mg$ je konstantna, a prijeđeni put je h .
- ▶ Obavljeni rad je pozitivan (sila je u smjeru pomaka) i iznosi

$$E_p = F_g \cdot h = mgh.$$

- ▶ Kada tijelo s visine h_1 pada na visinu h_2 , rad sile teže jednak je promjeni gravitacijske potencijalne energije:

$$W = F_g \cdot d = F_g \cdot (h_1 - h_2) = mg(h_1 - h_2) = mgh_1 - mgh_2$$

Kinetička energija

- ▶ Mjerimo brzinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. nas ili pod).

Kinetička energija

- ▶ Mjerimo brzinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. nas ili pod).
- ▶ Kada se tijelo giba nekom brzinom v , onda ono ima **kinetičku energiju** E_k .

Kinetička energija

- ▶ Mjerimo brzinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. nas ili pod).
- ▶ Kada se tijelo giba nekom brzinom v , onda ono ima **kinetičku energiju** E_k .
- ▶ Dogovorimo se da, kada je brzina 0, kinetička energija tijela je 0.

Kinetička energija

- ▶ Mjerimo brzinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. nas ili pod).
- ▶ Kada se tijelo giba nekom brzinom v , onda ono ima **kinetičku energiju** E_k .
- ▶ Dogovorimo se da, kada je brzina 0, kinetička energija tijela je 0.
- ▶ Kinetička energija tijela mase m koje se giba brzinom v je **rad koji rezultantna sila obavi kada ubrza tijelo iz stanja mirovanja do brzine v .**

Kinetička energija

- ▶ Mjerimo brzinu nekog tijela (s obzirom na nešto - npr. nas ili pod).
- ▶ Kada se tijelo giba nekom brzinom v , onda ono ima **kinetičku energiju** E_k .
- ▶ Dogovorimo se da, kada je brzina 0, kinetička energija tijela je 0.
- ▶ Kinetička energija tijela mase m koje se giba brzinom v je **rad koji rezultantna sila obavi kada ubrza tijelo iz stanja mirovanja do brzine v .**
- ▶ Malo teži matematički izvod pokaže da $E_k = \frac{1}{2}mv^2$.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Elastična potencijalna energija je rad koji treba obaviti da bismo oprugu iz labavog stanja rastegnuli za neku duljinu x .

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Elastična potencijalna energija je rad koji treba obaviti da bismo oprugu iz labavog stanja rastegnuli za neku duljinu x .
- ▶ Ako je k konstanta opruge, onda se može pokazati da elastična potencijalna energija iznosi $\frac{1}{2}kx^2$.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Elastična potencijalna energija je rad koji treba obaviti da bismo oprugu iz labavog stanja rastegnuli za neku duljinu x .
- ▶ Ako je k konstanta opruge, onda se može pokazati da elastična potencijalna energija iznosi $\frac{1}{2}kx^2$.
- ▶ Sila je **konzervativna** ako je njen rad ne ovisi o putanji, već samo o početnom i konačnom položaju tijela.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Elastična potencijalna energija je rad koji treba obaviti da bismo oprugu iz labavog stanja rastegnuli za neku duljinu x .
- ▶ Ako je k konstanta opruge, onda se može pokazati da elastična potencijalna energija iznosi $\frac{1}{2}kx^2$.
- ▶ Sila je **konzervativna** ako je njen rad ne ovisi o putanji, već samo o početnom i konačnom položaju tijela.
- ▶ Odaberimo neku točku p i neka je U_a rad koji sila obavi kada iz p pomiče tijelo do a . U zovemo **potencijalna energija** (mjerena iz p).

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Elastična potencijalna energija je rad koji treba obaviti da bismo oprugu iz labavog stanja rastegnuli za neku duljinu x .
- ▶ Ako je k konstanta opruge, onda se može pokazati da elastična potencijalna energija iznosi $\frac{1}{2}kx^2$.
- ▶ Sila je **konzervativna** ako je njen rad ne ovisi o putanji, već samo o početnom i konačnom položaju tijela.
- ▶ Odaberimo neku točku p i neka je U_a rad koji sila obavi kada iz p pomiče tijelo do a . U zovemo **potencijalna energija** (mjerena iz p).
- ▶ Rad sile od a do b jednak je $W = U_b - U_a$. Zašto? Od a do b možemo ići sljedećom putanjom: $a \rightarrow p \rightarrow b$.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Rad konzervativne sile po zatvorenoj putanji je 0. Zašto? Ako su početna i konačna točka a , onda je rad $U_a - U_a = 0$.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Rad konzervativne sile po zatvorenoj putanji je 0. Zašto? Ako su početna i konačna točka a , onda je rad $U_a - U_a = 0$.
- ▶ Ovo znači da nam na jednom dijelu puta sila pomaže (gleda u smjeru pomaka), na drugom odmaže (gleda u suprotnom smjeru od pomaka).

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Rad konzervativne sile po zatvorenoj putanji je 0. Zašto? Ako su početna i konačna točka a , onda je rad $U_a - U_a = 0$.
- ▶ Ovo znači da nam na jednom dijelu puta sila pomaže (gleda u smjeru pomaka), na drugom odmaže (gleda u suprotnom smjeru od pomaka).
- ▶ Je li gravitacija konzervativna. Da, kada bodybuilder diže uteg, sila teža mu odmaže, ali kada spušta uteg mu pomaže.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Rad konzervativne sile po zatvorenoj putanji je 0. Zašto? Ako su početna i konačna točka a , onda je rad $U_a - U_a = 0$.
- ▶ Ovo znači da nam na jednom dijelu puta sila pomaže (gleda u smjeru pomaka), na drugom odmaže (gleda u suprotnom smjeru od pomaka).
- ▶ Je li gravitacija konzervativna. Da, kada bodybuilder diže uteg, sila teža mu odmaže, ali kada spušta uteg mu pomaže.
- ▶ Je li elastična sila konzervativna? Da, kada strijelac napinje luk, elastična sila odmaže, ali kada odapne luk, elastična sila pomaže.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Rad konzervativne sile po zatvorenoj putanji je 0. Zašto? Ako su početna i konačna točka a , onda je rad $U_a - U_a = 0$.
- ▶ Ovo znači da nam na jednom dijelu puta sila pomaže (gleda u smjeru pomaka), na drugom odmaže (gleda u suprotnom smjeru od pomaka).
- ▶ Je li gravitacija konzervativna. Da, kada bodybuilder diže uteg, sila teža mu odmaže, ali kada spušta uteg mu pomaže.
- ▶ Je li elastična sila konzervativna? Da, kada strijelac napinje luk, elastična sila odmaže, ali kada odapne luk, elastična sila pomaže.
- ▶ Je li trenje konzervativna sila? NE! trenje se uvijek odupire gibanju (uvijek je u suprotnom smjeru od pomaka).

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Rad konzervativne sile po zatvorenoj putanji je 0. Zašto? Ako su početna i konačna točka a , onda je rad $U_a - U_a = 0$.
- ▶ Ovo znači da nam na jednom dijelu puta sila pomaže (gleda u smjeru pomaka), na drugom odmaže (gleda u suprotnom smjeru od pomaka).
- ▶ Je li gravitacija konzervativna. Da, kada bodybuilder diže uteg, sila teža mu odmaže, ali kada spušta uteg mu pomaže.
- ▶ Je li elastična sila konzervativna? Da, kada strijelac napinje luk, elastična sila odmaže, ali kada odapne luk, elastična sila pomaže.
- ▶ Je li trenje konzervativna sila? NE! trenje se uvijek odupire gibanju (uvijek je u suprotnom smjeru od pomaka).
- ▶ Rad sile trenja očito ovisi o putanji (duža putanja $\implies$ veći rad).

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Dvije čestice mogu međudjelovati konzervativnom silom.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Dvije čestice mogu međudjelovati konzervativnom silom.
- ▶ Fiksirajmo položaj prve čestice. Kažemo da je sila konzervativna ako je sila kojom prva čestica djeluje na drugu konzervativna (rad ne ovisi o putu).

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Dvije čestice mogu međudjelovati konzervativnom silom.
- ▶ Fiksirajmo položaj prve čestice. Kažemo da je sila konzervativna ako je sila kojom prva čestica djeluje na drugu konzervativna (rad ne ovisi o putu).
- ▶ Za svaki položaj prve čestice x_1 dobijemo potencijalnu energiju druge čestice $U(x_2)$ koja ovisi samo o njenom položaju x_2 .

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Dvije čestice mogu međudjelovati konzervativnom silom.
- ▶ Fiksirajmo položaj prve čestice. Kažemo da je sila konzervativna ako je sila kojom prva čestica djeluje na drugu konzervativna (rad ne ovisi o putu).
- ▶ Za svaki položaj prve čestice x_1 dobijemo potencijalnu energiju druge čestice $U(x_2)$ koja ovisi samo o njenom položaju x_2 .
- ▶ Dakle, imamo potencijalnu energiju $U(x_1, x_2)$ koja samo ovisi o položajima dviju čestica.

Dodatak: Potencijalna energija općenito

- ▶ Dvije čestice mogu međudjelovati konzervativnom silom.
- ▶ Fiksirajmo položaj prve čestice. Kažemo da je sila konzervativna ako je sila kojom prva čestica djeluje na drugu konzervativna (rad ne ovisi o putu).
- ▶ Za svaki položaj prve čestice x_1 dobijemo potencijalnu energiju druge čestice $U(x_2)$ koja ovisi samo o njenom položaju x_2 .
- ▶ Dakle, imamo potencijalnu energiju $U(x_1, x_2)$ koja samo ovisi o položajima dviju čestica.
- ▶ Isto vrijedi za veći broj čestica (dovoljno je promatrati parove čestica).

Zaključimo (prepišite)

- ▶ Kada djelujemo na neko tijelo silom i obavimo rad, tijelu se mijenja energija (za iznos obavljenog rada).

Zaključimo (prepišite)

- ▶ Kada djelujemo na neko tijelo silom i obavimo rad, tijelu se mijenja energija (za iznos obavljenog rada).
- ▶ Gravitacijska potencijalna energija je rad potreban da tijelo s visine 0 dovedemo na visinu h :

$$E_p = F_g \cdot h = mgh$$

Zaključimo (prepišite)

- ▶ Kada djelujemo na neko tijelo silom i obavimo rad, tijelu se mijenja energija (za iznos obavljenog rada).
- ▶ Gravitacijska potencijalna energija je rad potreban da tijelo s visine 0 dovedemo na visinu h :

$$E_p = F_g \cdot h = mgh$$

- ▶ Kinetička energija je rad potreban da tijelo iz stanja mirovanja dovedemo do brzine v . Može se pokazati da $E_k = \frac{1}{2}mv^2$.

Zaključimo (prepišite)

- ▶ Kada djelujemo na neko tijelo silom i obavimo rad, tijelu se mijenja energija (za iznos obavljenog rada).
- ▶ Gravitacijska potencijalna energija je rad potreban da tijelo s visine 0 dovedemo na visinu h :

$$E_p = F_g \cdot h = mgh$$

- ▶ Kinetička energija je rad potreban da tijelo iz stanja mirovanja dovedemo do brzine v . Može se pokazati da $E_k = \frac{1}{2}mv^2$.
- ▶ Iznos energije ovisi o promatraču. Iz perspektive promatrača na stanici, vlak se giba pa ima kinetičku energiju, ali iz perspektive putnika u vlaku (koji se giba zajedno s vlakom), vlak nema kinetičku energiju.

Zaključimo (prepišite)

- ▶ Kada djelujemo na neko tijelo silom i obavimo rad, tijelu se mijenja energija (za iznos obavljenog rada).
- ▶ Gravitacijska potencijalna energija je rad potreban da tijelo s visine 0 dovedemo na visinu h :

$$E_p = F_g \cdot h = mgh$$

- ▶ Kinetička energija je rad potreban da tijelo iz stanja mirovanja dovedemo do brzine v . Može se pokazati da $E_k = \frac{1}{2}mv^2$.
- ▶ Iznos energije ovisi o promatraču. Iz perspektive promatrača na stanici, vlak se giba pa ima kinetičku energiju, ali iz perspektive putnika u vlaku (koji se giba zajedno s vlakom), vlak nema kinetičku energiju.
- ▶ Kada rad sile na tijelo ovisi isključivo o njegovom početnom i konačnom položaju (a ne putanji), tijelo ima neku *potencijalnu energiju* - npr. gravitacija, opruga, elektrostatika...